

שִׁרְסְקוּן מְעָרְב שֶׁבֶת כדי שיזוב מהן דבש, **וַיֵּצְאוּ מְעַצְמוֹן** - הדבש יצא מעצמו בשבת - **אֲסוּרִים** באכילה בשבת, לפי שיש חשש שמא ירסק את חלות הדבש בשבת. **וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְתִיר** לאכול את הדבש בשבת, שאינו חושש שמא ירסק בשבת²⁰⁶.

משנה ב

כָּל מֵאֵכֶל שֶׁבָּא בְּחַמִּין מְעָרְב שֶׁבֶת - שהתבשל כבר בערב שבת - **שׁוֹרִין אוֹתוֹ בְּחַמִּין בְּשֶׁבֶת** כדי לרככו וכד', **שׂאִין בִּישׁוּל אַחַר בִּישׁוּל²⁰⁷**. **וְכָל מֵאֵכֶל שֶׁלֹּא בָּא בְּחַמִּין מְעָרְב שֶׁבֶת** - **מְדִיחִין אוֹתוֹ בְּחַמִּין בְּשֶׁבֶת** שהדחה בלבד אינה מבשלת, אבל לא שורין אותו בחמין בשבת, **חוּץ מִן הַמְּלִיחַ הַיֵּשֵׁן** שעברה עליו שנה משגמלח **וְדָגִים מְלוּחִים קְטָנִים וְקוֹלִיס הָאֲסַפְּנִין** - דג שבא מאספמיא שקליפתו דקה, **שֶׁהִדְחָתָן** במים חמים **זוֹ הֵיא גְמוֹר מְלֹאכְתָן** להכשירם לאכילה אף בימות החול, והיא כבישול, לכן אסורה בשבת:

משנה ג

שׁוֹבֵר אָדָם אֶת הַחֲבִית בשבת בסכין או בסייף, כדי **לְאָכֹל הַיִּמְנָה גְרוֹגְרוֹת** שלצורך אכילה מותר לקלקל אף לכתחילה, **וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַוֵּן לַעֲשׂוֹת כְּלִי** - לנוקבה בפתח יפה, שיש בו משום תיקון כלי²⁰⁸.

ביאורים והרחבות

206. **פירוש:** אחר ריסוק החלות, הדבש זב מאליו מתוך השעווה, ואין דרך לסוחטו, הלכך רבי אליעזר מתיר, וחכמים אוסרין, גזירה אטו שאינן מרוסקין, שמא ירסק אותם (רש"י).
207. בגמרא (קמ"ה, ב) מביאים דוגמא למאכל שצריך בישול נוסף לאחר בישולו הראשון - כגון תרנגולת שהיו מבשלים אותה פעמים רבות עד שנימוחת, ואוכלים אותה לרפואה.
208. בגמרא (קמ"ו, א) למדו: אמר רבי אושעיא: לא שנו (שמותר לשבור את החבית ולהוציא ממנה גרוגרות, ושלשם כך מותר אף לטלטל את הסייף או את הסכין), אלא דרוסות (תאנים דבוקות זו לזו, שבשביל להפרידם צריך סייף או סכין), אבל מפורדות לא (כיוון שמעמיד את המשנה כרבי נחמיה שאוסר לטלטל כלים שלא לצרכם המיוחד, כמבואר לקמן). ושואלין: הרי מצינו ברייתא שמותר גם במפורדות: רבן שמעון בן גמליאל אומר: מביא אדם את החבית של יין ומתיז ראשה בסייף ומניחה לפני האורחים בשבת ואינו חושש (משום טלטול הסייף ומשום יצירת כלי)? ותרצו: ההיא (הברייתא) רבנן (שסוברים שכל הכלים ניטלים בשבת בין לצורך ובין שלא לצורך), מתניתין רבי נחמיה היא (שסובר שמותר לטלטל כלים רק לצורך, ומתוך שמטלטל את הסייף לחתוך את התאנים הדרוסות מותר לטלטלו אף לשבירת החבית). ושואלין מדוע נדחק רבי אושעיא לאוקמי מתניתין כרבי נחמיה ובדרוסות, לוקמה במפורדות ורבנן? ותרצו: אמר רבא מתניתין קשיתיה, מאי איריא דתני "גרוגרות", ליתני פירות? אלא שמע מינה בדרוסות.

וְאִין נֹקְבִין מְגוּפָה שֶׁל חֲבִית²⁰⁹, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה הסובר שזה כמתקן פתח, אלא יסיר את המגופה כולה מהחבית, **וְחֻכְמַיִם מְתִירִין** לעשות נקב בחבית, שאין דרך פתח בכך, רק שיעשו למעלה בראש המגופה **וְלֹא יִקְבְּנָה מְצַדָּה** של המגופה, שפעמים נוקבים שם משום פתח לחבית²¹⁰.

וְאִם הֵיְתָה החבית נְקוּבָה - לֹא יִתֵּן עָלֶיהָ שִׁעוּנָה בשבת כדי לסתמה, **מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַרְחָה** - מחליק את השעווה, שהוא אב מלאכה - "ממחק".

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה במי שנתן שעווה על נקב של חבית בשבת, **וּבָא המעשה לְפָנֵי רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זְפַאי בְּעָרֵב** - שם מקום, **וְאָמַר: הוֹשִׁישְׁנִי לֹו מְחַטָּאת** אם מירח את השעווה להדביקה בדפנות החבית סביב הנקב:

משנה ד

נוֹתְנִין תְּבִשִׁיל בשבת **לְתוֹךְ הַבּוֹר** שאין בו מים **בְּשִׁבִיל שִׁיחָא שְׁמוּר** - שלא יתקלקל מפני החום, ולא חוששים שמא ישווה גומות בקרקעית הבור, **וְאֵת הַמַּיִם הַיְפִיִּים** - כלי של מים הראויים לשתיה **בְּרַעִים** - בבור של מים עכורים שאינם ראויים לשתיה **בְּשִׁבִיל שִׁיחָנוּ** המים היפים, **וְאֵת הַצּוּנָן** - מים צוננים **בְּחִמָּה בְּשִׁבִיל שִׁיחָמוֹ** ולא חששו שמא יטמין ברמץ.

מִי שֶׁנִּשְׂרָו כְּלוֹו - נפלו בגדיו **בְּדֶרֶךְ בְּמַיִם** - **מִהֶלֶךְ בְּהוֹו** - בבגדיו הרטובים **וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ** שמא קמ"ל: **מִי שֶׁנִּשְׂרָו כְּלוֹו**. שנפלו במים בשבת: **מִהֶלֶךְ עֹמֵהוּ וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ**. שמא יחדשו אותו שכבסו;

ר' עובדיה מברטנורא

נוקבים מגופה. הדבוקה בפי חבית אלא נוטל את כולה כדי נקיב לה מתקן פתחא הוא: ר' יוסי מתיר. דאין דרך פתח חבית בכך. והלכה כר' יוסי: ולא יקבנה מצדה. כלומר הא דשרי ר' יוסי להיות נוקב את המגופה, לא שרי אלא למעלה בראש המגופה דלאו אורחא למעבד פתחא התם אלא נוטל כל המגופה. אבל מצדה, זימנין דעביד ליה לנקב בצד המגופה משום פתחא ואינו רוצה לפתחה למעלה שלא יפלו צרורות או עפר בין: **מְמַרְחָה**. ויש כאן משום ממחק: **בְּעָרֵב**. שם מקום: **הוֹשִׁישְׁנִי לֹו מְחַטָּאת**. אם מירח השעווה לדבקה בדופני הכלי סביב הנקב: **ד לְתוֹךְ הַבּוֹר**. שאין בו מים: **שִׁיחָא שְׁמוּר**. שלא יסריח מחמת החום. והא קמ"ל דלא חיישין דלמא אתי לאשוויי גומות שבקרקעית הבור כדי שיהא שוה להושיב שם הקדרה: **וְאֵת הַמַּיִם הַיְפִיִּים**. הראויים לשתיה: **בְּרַעִים**. בתוך מקוה מים רעים שאינן ראויין לשתיה. ומילתא דפשיטא היא ומשום סיפא נקט לה, דתנן ואת הצוננים [בחמה] בשביל שיחמו, מהו דתימא נגזור דלמא אתי לאטמוני ברמץ, קמ"ל: **מִי שֶׁנִּשְׂרָו כְּלוֹו**.

ביאורים והרחבות

209. **פִּירוּשׁ:** חבית של יין, יש בה כיסוי של חרס הנקרא מגופה, כיסוי זה היה דבוק על פי החבית בזפת או בשעווה. כאשר רצו להוציא יין מהחבית, היו נוקבים במגופה נקב קטן, ומטים את החבית להוציא ממנה יין.

210. גרסינן בגמרא (קמו, א): אמר רב הונא: מחלוקת למעלה, אבל מן הצד (של המגופה) דברי הכל אסור, והיינו דקתני לא יקבנה מצדה. ורב חסדא אמר: מחלוקת מן הצד (של המגופה), אבל על גבה דברי הכל מותר, והא דקתני לא יקבנה מצדה, התם בגופה דחבית (ולא במגופה).

ר' עובדיה מברטנורא הגיע לחצר החיצונה. הסמוכה למבוא העיר שהוא מקום המשתמר: שוטחן בחמה. ליבשן: אבל לא כנגד העם. שיחשדוהו שכבסן. ומשנה זו דחווה היא, שהלכה בידינו כל דבר שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור, הילכך אסור לשטחן אפילו שלא כנגד העם: ה ונסתפג. וקנח: אפילו בעשר אלונטיות. סדינים שמקנחים בהן, ונסתפג בהן זה אחר זה אע"ג דלא נפיש מיא בכל חד וחד אפ"ה לא יביאם בידו לתוך ביתו, אפילו ע"י עירוב, שאין כאן איסור הוצאה, אלא גזרה שמא ישכח ויסחטם בבואו: אבל עשרה בני אדם. הואיל ומרובין הם מדכרי אהרדי. ואפילו חדא אלונטית לעשרה בני אדם דהשתא נפיש בה מיא אפילו הכי מביאין אותה בידם ולא גזרינן שמא יסחטוה, הואיל ומרובים הן: פניהם ידיהם ורגליהם. אורחא דמלתא נקט וה"ה לכל גופן. ואין הלכה כמשנה זו אלא אפילו אחד מביא בידו

יבוא לידי סחיטה. הגיע לחצר החיצונה הראשונה בכניסה לעיר - שוטחן בחמה להתייבש, אבל לא ישתחם לצד רשות הרבים כנגד העם שלא יחשדוהו שכיבס בשבת²¹¹:

דברים שנוהגים במרחץ

משנה ה

הרוחץ²¹² בשבת בְּמֵי מְעָרָה מחוממים, או וּבְמֵי טְבִירָא - חמי טבירא וְנִסְתַּפֵּג - נתנגב אֶפְלוֹ בְּעֶשֶׂר אֱלוֹנְטִיאוֹת - מגבות, שבאחרונות כמעט ואין מים - לֹא יְבִיאֵם בְּיָדוֹ לביתו, גזרה שמא יבוא לסחטן.

אֲבָל עֶשְׂרֵה בְּנֵי אָדָם מִסְתַּפְּגִין בְּאֱלוֹנְטִית אַחַת, פְּנֵיהֶם יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם. והוא הדין כל גופם, וּמְבִיאִין אוֹתָהּ בְּיָדָן חזרה לביתם, ואף על פי שהיא רטובה, אין חשש שיבואו לסחוט, שמתוך שהם רבים מזכירים זה לזה:

משנה ו

סְכִין שֶׁמֶן עַל הַגּוֹף בשבת וּמִמְשֻׁשִׁין בְּבֵנֵי מַעֲיִם - כעין מסז' בבטן²¹³, אֲבָל לֹא מִתְעַמְלִין - שמתייגע עד שמזיע, ואסור לייגע עצמו כדי להזיע בשבת, משום רפואה, וְלֹא מִתְגַּרְדִּין במברשת, מפני

אלונטית שנסתפג בה ולא חיישינן שמא יסחוט: ו סכין. שמן בשבת: וממשמשין. ביד על כל הגוף להנאה: אבל לא מתעמלין. לשפשף בכח: ולא מתגרדין. במגדרת, ודומה לו (איוב ב) ויקח

ביאורים והרחבות

211. גרסינן בגמרא (קמז, ב): אמר רב יהודה אמר רב: כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין, אפילו בחדרי חדרים אסור. ומקשים: תנן שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם (הרי שמשתנו בניגוד לכלל של רב)? ומתריצים: תנאי היא, דתניא: שוטחן בחמה, אבל לא כנגד העם, רבי אלעזר ורבי שמעון אוסרין (ודברי רב הם ע"פ רבי אלעזר ורבי שמעון).

212. בגמרא (קמז, א) מדייקים מהמילה "הרוחץ" - משמע דיעבד, אבל לכתחילה לא, מכלל דלהשתטף כל גופו (לשטוף גופו שלא כדרך רחיצה), אפילו לכתחילה שפיר דמי, מני? רבי שמעון היא, דתניא: לא ישתטף אדם בין בחמין בין בצונן דברי רבי מאיר, רבי שמעון מתיר, רבי יהודה אומר: בחמין אסור, בצונן מותר.

213. גרסינן בגמרא (קמז, ב) תנו רבנן: סכין וממשמשין בבני מעיים בשבת, ובלבד שלא יעשה